

Тошкент давлат иқтисодиёт университети

**Қўлёзма ҳукукида
УДК: 336.2:6П2.15.7(575.1)**

ЭРГАШОВ ЖАМШИД АШУРОВИЧ

**МАҲАЛЛИЙ БЮДЖЕТ ДАРОМАДЛАРИНИ ПРОГНОЗЛАШТИРИШ
ҲАМДА ДАРОМАДЛАРНИ ОШИРИШ МАСАЛАЛАРИ**

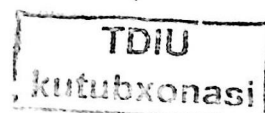
08.00.07 – Молия, пул муомаласи ва кредит

**ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ БЎЙИЧА ФАЛСАФА ДОКТОРИ (PhD) илмий
даражасини олиш учун ёзилган**

ДИССЕРТАЦИЯ

**Илмий раҳбар: иқтисодиёт фанлари номзоди,
доцент Э.Ф.Гадоев**

Тошкент – 2023 йил

МУНДАРИЖА

	КИРИШ	3
I БОБ.	МАҲАЛЛИЙ БЮДЖЕТЛАРНИ ПРОГНОЗЛАШТИРИШНИНГ ИЛМИЙ-НАЗАРИЙ АСОСЛАРИ	14
1.1-§.	Маҳаллий бюджетларни прогнозлаштиришнинг илмий-услубий асослари.....	14
1.2-§.	Маҳаллий бюджетлар даромадларини прогнозлаштиришга оид илмий-назарий қарашлар таҳлили.....	34
	Биринчи боб бўйича хулосалар	45
II БОБ.	МАҲАЛЛИЙ БЮДЖЕТЛАР ДАРОМАДЛАРИНИ ПРОГНОЗ ҚИЛИШ ВА ДАРОМАДЛАРИ БАЗАСИНИ ШАКЛЛАНТИРИШ ҲОЛАТИ ТАҲЛИЛИ	47
2.1-§.	Маҳаллий бюджет даромадларини прогноз қилишда модел ва методларнинг аҳамияти.....	47
2.2-§.	Маҳаллий бюджетлар даромадларининг шаклланиши ва прогнозлаштириш амалиёти таҳлили.....	59
2.3-§.	Маҳаллий бюджет даромадларини прогнозлаштиришнинг эконометрик таҳлили.....	84
	Иккинчи боб бўйича хулосалар	105
III БОБ.	МАҲАЛЛИЙ БЮДЖЕТ ДАРОМАДЛАРИНИ ПРОГНОЗ ҚИЛИШ ВА УЛАРНИНГ ДАРОМАД БАЗАЛАРИНИ МУСТАҲКАМАЛАШНИНГ ЎЗARO БОҒЛИҚЛИГИНИ ТАЪМИНЛАШ МАСАЛАЛАРИ	107
3.1-§.	Маҳаллий бюджет даромадларини прогнозлаштириш даромад манбаларини шакллантиришнинг хориж тажрибасининг қиёсий таҳлили.....	107
3.2-§.	Маҳаллий бюджетлар даромадларини прогноз қилишни такомиллаштириш ва даромадлар базасини мустаҳкамлаш йўналишлари.....	117
	Учинчи боб бўйича хулосалар	129
	ХУЛОСА	131
	Фойдаланилган адабиётлар рўйхати	135
	ИЛОВАЛАР	

КИРИШ (фалсафа доктори (PhD) диссертацияси аннотацияси)

Диссертация мавзусининг долзарблиги ва зарурати. Жаҳон иқтисодиётида рўй бераётган беқарорлик ва тебранишлар шароитида мамлакатлар амалиётида йиллик бюджетни шакллантиришда солиқ тушумларини прогнозлашнинг аҳамияти ошиб бормоқда. Солиқ тушумларини прогнозлаштириш фискал ҳаракатлар барқарорлиги ва ташқи қарздаги муаммоларни ҳал қилиш учун фискал сиёсатни мувозанатлаш ҳолати тўғрисидаги маълумот манбаи ҳисобланади. “Давлат бюджети ходимлари миллий ассоциациясининг 2022 йил кузги ҳисоботида 2020 ва 2021 молиявий йилларни бирлаштирганда умумий жамғарманинг умумий даромадлари пировардида пандемиядан олдинги прогнозларга қараганда 2,2 фоизга юқори бўлганлиги аниқланди”¹. Ҳозирги даврда бюджетни аниқ ижтимоий-иқтисодий шароитлар ва истиқболли баҳолашлар асосида ривожлантиришнинг мақбул йўллари ишлаб чиқиш ва асослаш каби масалалар мавзунинг долзарблигини оширмоқда.

Жаҳонда глобал миқёсдаги интеграция ва рақобатлашувнинг кучайиши шароитида давлат бюджетини прогнозлаштириш услубиётини такомиллаштиришга доир илмий-тадқиқотларнинг аҳамияти ошиб бормоқда. Даромадларни прогнозлаш жараёнини башорат қилиш ва сифатли прогнозлаш, экспоненциал текислаш ва ягона тенглама регрессия прогнози, макроиқтисодий даромадларни прогнозлашда харажатларни прогнозлаш, ўрта муддатли бюджетни режалаштириш, натижага йўналтирилган бюджетлаштириш, дастурий-мақсадли усулда бюджетни режалаштириш услубиётини такомиллаштириш, давлат бюджети прогноз хатоликларининг ижтимоий-иқтисодий ривожланишга таъсири бўйича олиб борилаётган илмий тадқиқотлар бу борадаги устувор йўналишлардан ҳисобланади.

Ўзбекистонда олиб борилаётган ислохотлар самарадорлигини тубдан

¹ The Resilience of State and Local Government Budgets in the Pandemic. By Jeffrey Clemens·March 29, 2022. University of California, San Diego. <https://econofact.org/the-resilience-of-state-and-local-government-budgets-in-the-pandemic>